EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 9.7.2014.
COM(2014) 453 final

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Regulā Nr. 1/2003 ietverto konkurences tiesību normu izpilde: pirmās desmitgades sasniegumi un nākotnes perspektīvas

{SWD(2014) 230 final}
{SWD(2014) 231 final}

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Regulā Nr. 1/2003 ietverto konkurences tiesību normu izpilde: pirmās desmitgades sasniegumi un nākotnes perspektīvas

1. IEVADS

1. Ar Regulu Nr. 1/2003[1] tika īstenota reforma, ar ko pilnībā tika pārstrādātas LESD 101. un 102. panta (turpmāk "ES konkurences noteikumi") piemērošanas procedūras. Līdz ar to tika ieviesta šo normu izpildes sistēma, kas ir balstīta uz ES konkurences noteikumu tiešu un pilnīgu piemērošanu. Dalībvalstu konkurences uzraudzības iestādes (turpmāk "VKI") un valstu tiesas (līdzās Eiropas Komisijai) tika pilnvarotas pilnā apmērā piemērot ES konkurences noteikumus. Ar to tika ieviestas arī jaunas un ciešākas Komisijas un VKI sadarbības formas, it īpaši Eiropas Konkurences iestāžu tīkla ("EKT") ietvaros.

2. Atzīmējot Regulas Nr. 1/2003 normu izpildes pirmo desmitgadi, šajā paziņojumā 1) ir sniegts uz faktiem balstīts pārskats par šajā laikposmā Komisijas un VKI īstenoto publisko izpildi un 2) VKI īstenotās publiskās izpildes pilnveidošanas nolūkā ir izvērtēti daži būtiski tās aspekti, it īpaši institucionālie un procesuālie jautājumi. Tas ir lasāms kopsakarā ar pievienoto Komisijas dienestu darba dokumentu, kurā iekļauts detalizētāks pārskats.

3. Paziņojuma pamatā ir ziņojums par Regulas Nr. 1/2003 darbības pirmo piecgadi. Tajā tika konstatēts, ka jaunā sistēma ir pozitīvi ietekmējusi ES konkurences noteikumu izpildes nostiprināšanu, taču arī to, ka ir nepieciešams papildus izvērtēt dažus aspektus, piemēram, procedūru un sankciju noteikšanas pilnvaru atšķirības.[2]

2. REGULĀ NR. 1/2003 IETVERTO KONKURENCES TIESĪBU NORMU IZPILDE: PIRMĀ DESMITGADE

4. Regulā (EK) Nr. 1/2003 Komisijai ir paredzēta lielāka rīcības brīvība noteikt savas prioritātes, tādējādi ļaujot tai vairāk resursu veltīt lietu izmeklēšanai un izpētei par būtiskām ekonomikas nozarēm, kurās pastāv tirgus darbības traucējumi, kā arī par mazāk tradicionālu, pret konkurenci vērstu rīcību jaunās nozarēs, kura var būt īpaši svarīga patērētājiem.

5. Regulā Nr. 1/2003 Komisijai ir piešķirts arī atjaunināts normu izpildes pilnvaru kopums, tostarp lielākas pilnvaras veikt izmeklēšanu, kā arī saistību lēmumi, un šīs pilnvaras ir tikušas regulāri izmantotas.

6. Jaunā normu izpildes sistēma lielā mērā ir atkarīga no tā, vai tirgus dalībnieki izvērtē savas rīcības atbilstību ES konkurences noteikumiem, kā arī no tā, cik mērķtiecīga ir konkurences uzraudzības iestāžu veiktā *ex post* normu izpildes darbība. Lai to atbalstītu, Komisija ir sniegusi plašas, vispārīgas vadlīnijas, kuru nolūks ir palīdzēt uzņēmumiem un valstu izpildiestādēm. Laikā, kad stājās spēkā Regula Nr. 1/2003, Komisija jau bija pieņēmusi paziņojumu kopumu par vairākiem materiāltiesiskiem un procesuāliem jautājumiem. Pēc tam tā pieņēma pārstrādātas regulas par grupu atbrīvojumu un ar tām saistītas pamatnostādnes par LESD 101. panta piemērošanu horizontāliem, vertikāliem un tehnoloģiju nodošanas nolīgumiem. Šī pašvērtējuma

---

[1] Padomes 2002. gada 16. decembra Regula (EK) Nr. 1/2003 par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Līguma 81. un 82. pantā (OV L 1, 4.1.2003., 1. lpp.).

[2] Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei – Ziņojums par Regulas Nr. 1/2003 darbību (COM(2009) 206 galīgā redakcija) un tam pievienotais dienestu darba dokuments (SEC(2009) 574 galīgā redakcija) (turpmāk "2009. gada ziņojums").

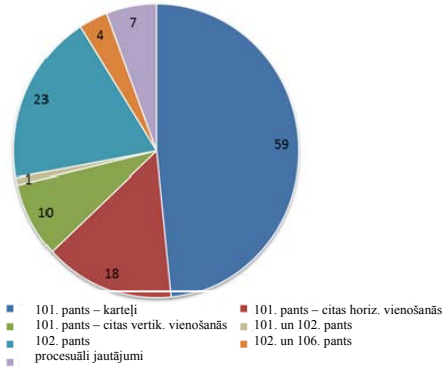
sistēma, kuras pamatā ir apjomīgās, Komisijas sniegtās vadlīnijas, ir darbojusies labi, un ieinteresētās personas ir pielāgojušās jaunajai sistēmai bez lielām grūtībām. Turklāt Komisija ir izdevusi vadlīnijas par tās prioritātēm LESD 102. panta piemērošanā attiecībā uz izslēdzošiem pārkāpumiem. Tā pieņēma arī jaunas pamatnostādnes par naudas soda noteikšanu, jaunu paziņojumu par iecietību, paziņojumu par izlīgumu karteļu lietās, informatīvu paziņojumu par nespēju samaksāt sodanaudu un paziņojumu par paraugpraksi konkurences lietās.[3]

7. Ar Regulu Nr. 1/2003 tika ievērojami pilnveidota VKI un valstu tiesu īstenotā ES konkurences noteikumu izpilde. VKI un valstu tiesām ir ne tikai pilnvaras pilnā apmēra piemērot ES konkurences noteikumus: tām ir pienākums to darīt, ja attiecīgā vienošanās vai rīcība var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm. Šīs izmaiņas būtiski stimulēja VKI īstenoto ES konkurences noteikumu izpildi. Ar regulu tika ieviesti arī sadarbības instrumenti un pienākums nodrošināt efektīvu darba dalīšanu un iedarbīgu sadarbību lietu izskatīšanā un veicināt saskaņotu piemērošanu. Balstoties uz šiem mehānismiem, EKT ir izveidojies par daudzpusīgu pieredzes apmaiņas forumu attiecībā uz materiālo konkurences tiesību normu piemērošanu, kā arī procedūru un sankciju konverģenci. Valstu tiesas veic būtisku funkciju ES konkurences noteikumu privātajā izpildē. Komisija ir centusies uzlabot to privāto zaudējumu atlīdzības prasību iedarbīgumu, kuras tiek iesniegtas valstu tiesās; drīzumā tiks pieņemta direktīva par zaudējumu atlīdzināšanas prasībām saistībā ar konkurences noteikumu pārkāpumiem[4].

8. Pašlaik ES konkurences noteikumu izpildi īsteno vairākas iestādes, un tas ir izraisījis šo noteikumu plašāku piemērošanu. Laikposmā no 2004. gada 1. maija līdz 2013. gada 31. decembrim ES konkurences noteikumu piemērošana ir ievērojami pieaugusi: Komisija un VKI ir izmeklējušas aptuveni 780 lietas (Komisija – 122, VKI – 665). VKI īstenotā izpilde ir noritējusi lielā mērā saskaņoti.

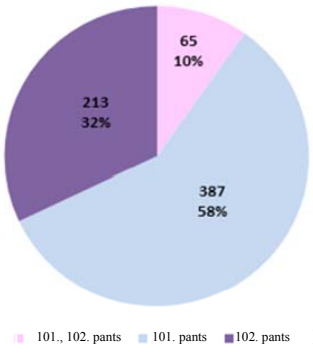
Izpildes lēmumi no 2004. gada maija līdz 2013. gada decembrim

Komisija: 122

¤

VKI: 665

¤

[3] Sk. internetā: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/legislation/legislation.html.

[4] Sk. internetā: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/legislation/legislation.html.

9. Komisija un VKI augstāko prioritāti ir noteikušas vissmagākajai un viskaitīgākajai pret konkurenci vērstai rīcībai, it īpaši karteļiem, kas veido būtisku daļu no to izpildes statistikas. Ievērojams to darbības īpatsvars bija veltīts arī dominējoša stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas problēmu risināšanai liberalizētajos tirgos, piemēram, enerģētikas, telesakaru un transporta jomā, it īpaši praksei, kas vērsta uz konkurentu izslēgšanu no tirgus.

10. Ievērojamā Komisijas un VKI kopīgās izpildes statistika tiek analizēta no vairākiem skatpunktiem: 1) izskatīto pārkāpumu veidi; 2) nozares, kurām pievērsta izpildes galvenā uzmanība un 3) izmantoto procedūru veidi.

Normu izpildes darbība sadalījumā pa pārkāpumu veidiem

11. Komisija par prioritāru ir atzinusi cīņu pret karteļiem, kas ir vispostošākie pret konkurenci vērstie pārkāpumi. Tie sastāda gandrīz 48 % no Komisijas īstenotās izpildes darbības. Komisija un VKI ir izstrādājušas un pielāgojušas savas iecietības programmas, kas ir svarīgs karteļu konstatēšanas instruments, un ir pastiprinājušas spēju izmeklēt karteļu lietas, it īpaši izmantojot jaunas tehnoloģijas un efektīvus digitālu datu apkopošanas līdzekļus.

12. Citas horizontālās vienošanās veido 15 % no Komisijas izpildes darbības statistikas. Komisija ir izskatījusi praksi, kas rada ievērojamas sekas patērētājiem, piemēram, nekonkurēšanas klauzulas telesakaru nozarē un horizontālo cenu noteikšanu maksājumu pakalpojumu nozarē. Vertikālas vienošanās veido 9 % no Komisijas darbības, un to vidū ir pret konkurenci vērsti ierobežojumi starp automobiļu ražotājiem un to pēcpārdošanas partneriem, kuru nolūks ir liegt neatkarīgiem remonta pakalpojumu sniedzējiem pieeju pēcpārdošanas tirgum.

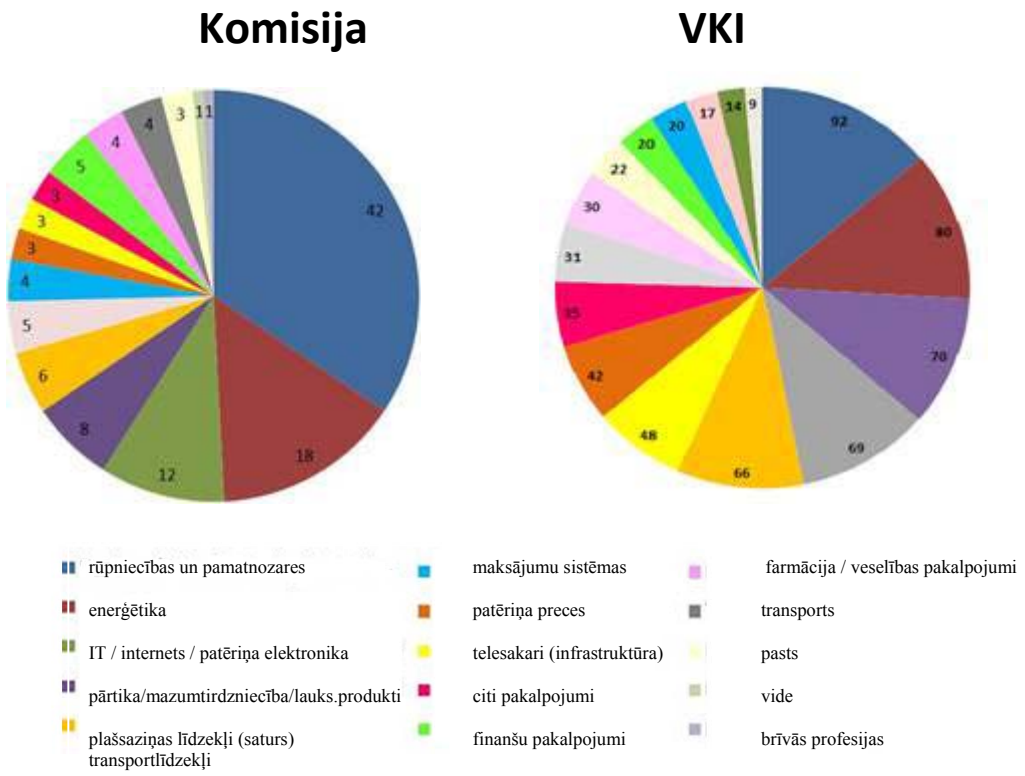
13. Līdzīgi Komisijai arī VKI savus izpildes darbības centienus ir koncentrējušas uz karteļiem (27 %). Papildus tiem VKI izskatīja ievērojamu skaitu citādas horizontālās prakses gadījumu (19 %), tostarp patstāvīgu informācijas apmaiņu, kas nebija daļa no plašākas karteļa vienošanās. VKI bija ļoti aktīvas arī vertikālās prakses izskatīšanā (27 %), it īpaši attiecībā uz tālākpārdošanas cenas uzturēšanu, pret konkurenci vērstiem ekskluzīvas izplatīšanas un ekskluzīvas iepirkšanas veidiem, kā arī paralēlās tirdzniecības ierobežojumiem.

14. LESD 102. panta piemērošana veido 20 % no Komisijas izpildes darbības statistikas. Galvenais uzsvars ir ticis likts uz izslēdzošu rīcību (84 %), kas konkurentiem liedz pieeju tirgum vai ierobežo iedarbīgu konkurenci. Komisija ir izskatījusi tādu izslēdzošu rīcību kā, piemēram, atteikšanos sadarboties, atlaides, sasaistīšanas praksi, peļņas normas samazināšanu un ekskluzivitātes klauzulas, kā arī mazāk tradicionālus veidus, piemēram, maksājumus konkurentam par to, ka tas atliek vai atceļ savu izstrādājumu laišanu tirgū. Retāk tika izskatīti gadījumi, kuros runa bija par ļaunprātīgu stāvokļa izmantošanu (16 %), piemēram, pārmērīgi augstām cenām. Līdzīgi tam vairākums VKI paredzēto lēmumu attiecās uz izslēdzošiem pārkāpumiem (65 %). Liels izskatīto lietu īpatsvars attiecās gan uz izslēdzošiem pārkāpumiem, gan ļaunprātīgu stāvokļa izmantošanu (22 %), savukārt lietas, kurās runa bija tikai par ļaunprātīgu stāvokļa izmantošanu, veidoja 15 %. VKI izskatītā izslēdzošā rīcība ietver klasisko pārkāpumu pilnu spektru, kā arī mazāk raksturīgas formas, piemēram, konkurentu izstrādājumu nomelnošanu. VKI izskatītās lietas par ļaunprātīgu stāvokļa izmantošanu citstarp attiecas uz dominējošu enerģijas ražotāju

un intelektuālā kolektīvā pārvaldījuma organizāciju noteiktām, pārmērīgi augstām cenām.

Normu izpildes darbība sadalījumā pa nozarēm

15. Komisijas un VKI izpildes darbības sadalījums pa nozarēm liecina, ka, lai gan ir aptverts plašs izstrādājumu un pakalpojumu klāsts, dažas nozares ir jāizceļ īpaši.

16. Nozares, kurās Komisija un VKI izmeklēšanu veica visbiežāk, ir rūpniecības un pamatnozares (attiecīgi 42 un 92 lēmumi). Tas lielā mērā atspoguļo prioritāti – cīņu pret karteļiem, kuri galvenokārt tika konstatēti šajā nozarē.

17. Gan Komisijas, gan VKI galvenā uzmanība ir tikusi pievērsta nesen liberalizētajām nozarēm vai nozarēm, kas vēl atrodas liberalizācijas procesā, piemēram, telesakariem, plašsaziņas līdzekļiem, enerģētikai un transportam, kurām bieži vien ir raksturīga augsta tirgus koncentrācijas pakāpe un/vai dominējoši uzņēmumi. Piemēram, enerģētika ir nozare ar otro lielāko Komisijas un VKI lēmumu skaitu (attiecīgi 18 un 80).

18. VKI ir īpaši aktīvi izskatījušas lietas par transporta (69) un pārtikas (70) nozarēm. Pārējās normu izpildes ziņā galvenās jomas ir plašsaziņas līdzekļi (66), telesakari (48), patēriņa preces (42), citi pakalpojumi (35) un brīvo profesiju pakalpojumi (31). Komisijas darbība ir bijusi ļoti aktīva attiecībā uz IT nozari (12), kas ir svarīga ES ekonomikas izaugsmei un kurā daudzi no tirgus dalībniekiem darbojas pasaules mērogā. Pārējie 50 Komisijas lēmumi attiecas uz 13 dažādām nozarēm, galvenokārt pārtikas un mazumtirdzniecības nozari (8).

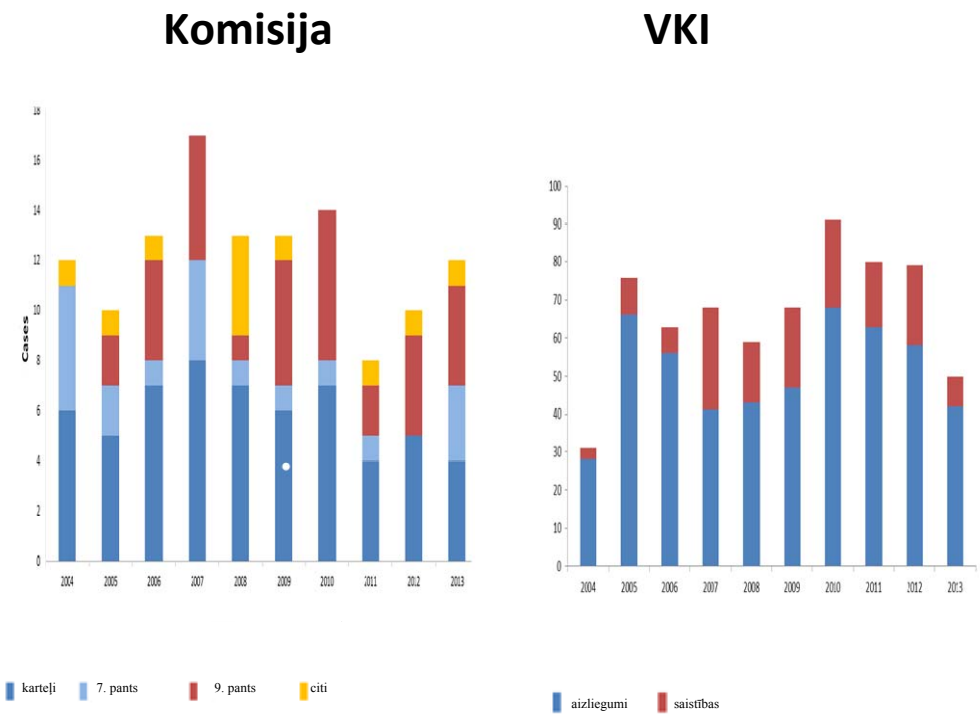
Normu izpildes darbība sadalījumā pa procedūru veidiem

19. Gan Komisijai, gan VKI aizlieguma lēmumi ir vissvarīgākais līdzeklis, ar ko tās īsteno ES konkurences noteikumu izpildi. Komisijas pieņemto aizlieguma lēmumu izmantošanu atviegloja karteļu izšķiršanas procedūras ieviešana. Šādas paātrinātas procedūras pastāv arī vairākās dalībvalstīs.

20. Regulā Nr. 1/2003 Komisijas rīcībā ir nodots attīstītu izpildes instrumentu kopums, it īpaši iespēja pieņemt lēmumus par to, ka saistības, kuras piedāvā uzņemties apvienošanās puses, ir saistošas un izpildāmas saskaņā ar 9. pantu. Šīs pilnvaras ir izmantojušas gandrīz visas VKI, tādējādi aizlieguma lēmumi un saistību lēmumi ir galvenie EKT ietvaros izmantotie instrumenti.

21. Galvenais saistību lēmuma nolūks ir uzturēt iedarbīgu konkurenci, izskatot potenciāli pret konkurenci vērstas darbības, un nodrošināt, ka tirgū ātri tiek sasniegts rezultāts. Saistību lēmumi ļauj ātrāk atrisināt konkurences problēmas, izmantojot ciešāku sadarbību. Šādi lēmumi bieži vien ir tikuši pieņemti strauji mainīgos tirgos un/vai tirgos, kas atrodas liberalizācijas procesā. Tas, vai kāda iestāde izmanto konkrētu izpildes procedūru, ir atkarīgs no vairākiem faktoriem. Aizlieguma lēmumu var pieņemt, ja lietā ir jāuzliek naudas sods, lai sodītu par pagātnē notikušu rīcību, ja vienīgais pieejamais tiesību aizsardzības līdzeklis ir pret konkurenci vērstās rīcības pārtraukšana vai tad, ja ir nepieciešams radīt nepārprotamu tiesisko precedentu. Saistību lēmumu izmantošana vienlīdz ir atkarīga no tā, vai puses piedāvā uzņemties saistības īstenot iedarbīgus, skaidrus un precīzus kompensējošus pasākumus.

<u>Saistību lēmumi un aizlieguma lēmumi</u>

Sadarbība ar valstu tiesām

22. Saskaņā ar Regulu Nr. 1/2003 valstu tiesas ir kļuvušas par svarīgu ES konkurences noteikumu piemērotāju. Regula paredz vairākus mehānismus, kā veicināt saskaņotu piemērošanu valstu tiesās. Saskaņā ar 15. pantu valsts tiesa var lūgt Komisiju sniegt atzinumu par ES konkurences noteikumu piemērošanas jautājumiem. Laikā no 2004. gada līdz 2013. gadam Komisija sniedza 26 atzinumus. Komisija var arī piedalīties valsts tiesas procesā – kā *amicus curiae*. Komisija šo instrumentu izmantoja 13 gadījumos astoņās dalībvalstīs. Regula ietver arī mehānismu, ar kuru Komisija tiek informēta par valstu tiesu spriedumiem, tomēr tas nav darbojies optimāli[5].

3. VKI ĪSTENOTĀS KONKURENCES NORMU IZPILDES VEICINĀŠANA: INSTITUCIONĀLIE UN PROCESUĀLIE JAUTĀJUMI

23. Regula Nr. 1/2003 fundamentāli izmainīja veidu, kā tiek īstenota Eiropas konkurences tiesību normu izpilde. ES konkurences noteikumi lielā mērā ir kļuvuši par "iekšzemes likumu" visā ES teritorijā. VKI ir kļuvušas par vienu no galvenajiem ES konkurences noteikumu piemērošanas balstiem. Tas nozīmē, ka arvien svarīgāks ir kļuvis EKT veiktais darbs, nodrošinot saskaņotu izpildi un ļaujot ieinteresētajām personām gūt labumu no vienlīdzīgākiem konkurences apstākļiem.

24. Desmit gadus strādājot kopā, noteikumu piemērošanā ir sasniegta ievērojama konverģences pakāpe, tomēr joprojām pastāv arī atšķirības. Tās lielā mērā ir izskaidrojamas ar VKI institucionālā statusa, kā arī valstu procedūru un sankciju atšķirībām. Regulā Nr. 1/2003 šie jautājumi lielā mērā tika atstāti atklāti – ar nosacījumu, ka tiek ievēroti ES tiesību principi – iedarbīgums un līdzvērtīgums.

25. Lai pilnveidotu ES konkurences tiesību normu turpmāko izpildi, ir nepieciešams nostiprināt VKI institucionālo statusu, vienlaikus nodrošinot attiecībā uz ES konkurences noteikumu pārkāpumiem piemēroto valstu procedūru un sankciju turpmāku konverģenci. Abi aspekti ir ļoti svarīgi, lai ES ietvaros sasniegtu patiesi vienotu konkurences normu izpildes telpu. Šajā ziņojumā ir norādītas vairākas jomas, kurās nākotnē būtu jāpanāk lielāks progress.

VKI institucionālais statuss

26. ES tiesību akti pieļauj, ka dalībvalstīm ir liela rīcības brīvība izstrādāt savu konkurences regulējumu. Lai gan trūkst attiecīgu, konkrētu ES tiesību aktu prasību, VKI statuss ir attīstījies virzienā uz lielāku autonomiju un iedarbību. Daudzu valstu tiesību akti ietver konkrētus drošības pasākumus, kas nodrošina VKI neatkarību un objektivitāti. Piemēram, nesenās reformas Kiprā, Īrijā, Grieķijā un Portugālē ir nostiprinājušas VKI statusu[6]. Eiropas semestra ietvaros citām dalībvalstīm tika ierosinātas reformas VKI institucionālā statusa un resursu nostiprināšanai[7]. Komisija ir cieši sekojusi gadījumiem, kad VKI tiek apvienota ar citiem regulatoriem. Šādai

---

5 Komisija ir saņēmusi ļoti maz dalībvalstu tiesu spriedumu, kuros lemts par ES konkurences noteikumu piemērošanu.

6 Šīs izmaiņas tika balstītas uz ekonomikas korekcijas programmām.

7 Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai – 2014. gada Eiropas pusgads: ieteikumi konkrētām valstīm (COM(2014) 400 *final*).

kompetenču pievienošanai nevajadzētu izraisīt konkurences normu izpildes vājināšanu vai konkurences uzraudzībai piešķirto līdzekļu samazināšanu.

27. Lai nodrošinātu ES konkurences noteikumu iedarbīgu izpildi, VKI vajadzētu būt neatkarīgām savu funkciju veikšanā un tām vajadzētu būt atbilstošiem resursiem. Šajā ziņā joprojām pastāv problēmas, it īpaši saistībā ar VKI autonomiju attiecībā pret savas valsts valdību, kā arī VKI vadītāju un lēmumu pieņēmēju iecelšanu un atlaišanu. Ir radušās problēmas saistībā ar pietiekamu cilvēkresursu un finanšu resursu nodrošināšanu. Tas ir atspoguļots EKT iestāžu vadītāju rezolūcijā par joprojām aktuālo vajadzību pēc iedarbīgām iestādēm, kura tika pieņemta, ņemot vērā vairākām iestādēm pieejamo līdzekļu samazinājumu[8]. Rezolūcijā citstarp tika uzsvērts, ka ir nepieciešama atbilstoša infrastruktūra un ekspertu resursi.

28. Turklāt līdz šim gūtie panākumi joprojām ir nestabili un jebkurā laikā var tikt pavērsti atpakaļ. Tas būtu pretstatā saistītām politikas jomām, piemēram, telesakaru, enerģētikas un dzelzceļa nozarēm, kurās ES tiesību akti jau paredz vairākas prasības attiecībā uz valstu uzraudzības iestāžu neatkarību, kā arī finanšu resursiem un cilvēkresursiem.

29. Ir nepieciešams nodrošināt, ka VKI var veikt savus uzdevumus objektīvi un neatkarīgi. Šajā nolūkā ir nepieciešamas minimālās garantijas, lai nodrošinātu VKI un to pārvaldes institūciju locekļu neatkarību un to, ka VKI rīcībā ir pietiekami cilvēkresursi un finanšu resursi. Šajā ziņā svarīga ir atsevišķa budžeta piešķiršana un VKI budžeta autonomija, skaidra un pārredzama pārvaldes institūciju locekļu iecelšanas kārtība, balstoties vienīgi uz nopelniem, garantijas, ka atlaišana var notikt vienīgi ar objektīvu pamatojumu, kas nav saistīts ar VKI pieņemtajiem lēmumiem, un VKI pārvaldes institūcijām paredzēti noteikumi par interešu konfliktu un nesaderību.

Procedūru konverģence

30. VKI īstenotās ES konkurences noteikumu piemērošanas procedūras lielā mērā ir reglamentētas attiecīgās valsts tiesību aktos, ievērojot vispārīgos ES tiesību principus, it īpaši iedarbīguma principu un līdzvērtīguma principu. Tādējādi VKI piemēro ES konkurences noteikumus, izmantojot atšķirīgas procedūras.

31. Daudzas dalībvalstis savas procedūras ir brīvprātīgi lielākā vai mazākā mērā saskaņojušas ar procesuālajām normām, kas izklāstītas Regulā Nr. 1/2003 (attiecībā uz Komisiju). Daudzpusējais darbs EKT ietvaros ir bijis katalizators, kas ir veicinājis konverģences pieaugumu. 2013. gadā, veicot 2009. gada ziņojuma sekojumdarbības, tika apstiprināti septiņi EKT ieteikumi attiecībā uz galvenajām izpildes pilnvarām[9]. Šie ieteikumi ir paredzēti kā aizstāvības instrumenti, kurus VKI var izmantot attiecībā pret politikas veidotājiem, lai palīdzētu nodrošināt, ka to rīcībā ir iedarbīgs konkurences instrumentu kopums.

32. Pašlaik ES ietvaros joprojām pastāv atšķirības. Lai gan VKI vairākuma rīcībā ir tādi paši galvenie instrumenti kā Komisijai, dažām no tām joprojām trūkst būtisku pilnvaru, piemēram, tiesību pārbaudīt telpas, kurās netiek veikta komercdarbība. Ne visām VKI ir tieši atrunātas pilnvaras noteikt savas normu izpildes darbības

[8] Sk. internetā: http://ec.europa.eu/competition/ecn/ncas.pdf.

[9] Sk. internetā: http://ec.europa.eu/competition/ecn/documents.html.

prioritātes, t.i, izvēlēties, kurās lietās veikt izmeklēšanu. Atšķirības pastāv arī attiecībā uz izmeklēšanas pilnvaru apjomu, piemēram, VKI var būt pilnvaras izmeklēt, bet tām var nebūt iespēju aizplombēt telpas vai iedarbīgi apkopot digitāla formāta pierādījumus. Tāpat visām VKI ir pilnvaras pieņemt aizlieguma lēmumu, taču dažas no tām nevar piemērot strukturālos aizsardzības līdzekļus. Dažas VKI nevar iedarbīgi sodīt neatbilstību saistību lēmumam vai īstenot savas pilnvaras veikt pārbaudi.

33. EKT ieteikumi ir ļoti noderīgi praksē, taču, ja procedūru atšķirību pamatā ir dalībvalstu tiesiskais regulējums un tradīcijas, konverģenci ne vienmēr var panākt ar šādiem instrumentiem, kuriem ir tikai ieteikumu spēks. Turklāt sasniegumi, kas gūti, nodrošinot konverģenci, jebkurā laikā var tikt pavērsti atpakaļ. Atšķirības procesuālajās normās uzņēmumiem, kas veic pārrobežu darbību, rada tiesāšanās izmaksas un nenoteiktību.

34. Ir nepieciešams nodrošināt, ka visu VKI rīcībā ir pilnīgu un iedarbīgu pilnvaru kopums. Lai panāktu atbilstību izmeklēšanas un lēmumu pieņemšanas pilnvarām, svarīgas ir izmeklēšanas pamatpilnvaras, VKI tiesības noteikt normu izpildes prioritātes, galvenās lēmumu pieņemšanas pilnvaras un nepieciešamās izpildes un soda uzlikšanas pilnvaras.

Sankciju iedarbīguma stiprināšana

a. Naudas sodi

35. ES tiesību aktos nav regulētas un nav saskaņotas sankcijas par ES konkurences noteikumu pārkāpumiem. Dalībvalstīm ir jāparedz iedarbīgas, samērīgas un preventīvas sankcijas. Neatkarīgi no tā, kādas sankcijas tiek piemērotas tiesību sistēmā, vispāratzīts ir tas, ka konkurences normu izpildes pasākumi nevar būt iedarbīgi, ja nav iespējams uzņēmumiem uzlikt preventīvas civiltiesiskas sankcijas vai administratīvu naudas sodu.

36. Tas, ka uzmanība ilgstoši ir bijusi pievērsta iedarbīgu naudas sodu ieviešanai, ir palīdzējis sasniegt augsta līmeņa brīvprātīgu konverģenci: daudzas VKI izmanto līdzīgu naudas soda noteikšanas pamatmetodoloģiju. Atšķirības attiecībā uz pamatprincipiem joprojām pastāv naudas soda aprēķināšanā, piemēram, attiecībā uz naudas soda pamatsummas aprēķina bāzi un metodi, kā ņemt vērā pārkāpuma smagumu un ilgumu.

37. Augšupējā līmenī problēmas rada pamatjautājumi par naudas soda potenciālo adresātu un atbildību. Pirmkārt, vienā dalībvalstī patlaban nav iespējams uzlikt uzņēmumiem preventīvas civiltiesiskas/administratīvas sankcijas. Otrkārt, pamatjēdziens "uzņēmums", ko izmanto naudas soda aprēķināšanā, ne vienmēr ir saderīgs ar uzņēmuma jēdzienu ES tiesībās, kuru ir interpretējušas ES tiesas, un tam var būt sekas, konstatējot mātessabiedrības atbildību un ekonomisko pēctecību. Turklāt dažām VKI joprojām trūkst pilnvaru uzlikt naudas sodu uzņēmumu apvienībām. Visbeidzot, juridiski nozīmīgais maksimālais uzņēmuma apgrozījums dažās dalībvalstīs tiek interpretēts un piemērots atšķirīgi. Minētie atšķirību veidi var izraisīt ļoti atšķirīgus rezultātus naudas soda ziņā, dažiem no kuriem var trūkt vēlamās preventīvās ietekmes.

38. Lai ES konkurences noteikumu izpildi padarītu saskaņotāku un iedarbīgāku visā ES, ir jānodrošina, ka visām VKI ir faktiskas pilnvaras uzlikt preventīvu naudas sodu

uzņēmumiem un uzņēmumu apvienībām. Šajā ziņā ir svarīgi nodrošināt, ka VKI var uzlikt uzņēmumiem un uzņēmumu apvienībām iedarbīgas civiltiesiskas sankcijas vai administratīvus naudas sodus par ES konkurences noteikumu pārkāpumiem; nodrošināt, ka ir ieviesti naudas soda uzlikšanas pamatnoteikumi, ņemot vērā pārkāpuma smagumu un ilgumu, paredzēt vienotu, likumisku maksimālo apmēru, kā arī nodrošināt, ka naudas sodi uzņēmumiem var tikt uzlikti atbilstoši ES tiesu pastāvīgajai judikatūrai, it īpaši par tādiem jautājumiem kā mātessabiedrības atbildība un pēctecība. Pasākumiem, kas veikti šajā nolūkā, būtu jābūt pareizam līdzsvaram starp naudas soda uzlikšanas pamatnoteikumu lielāku konverģenci un atsevišķos gadījumos VKI piemērotā naudas soda pienācīgu elastīgumu.

b. Iecietības programmas

39. EKT iecietības paraugprogramma (turpmāk "*MLP*")[10] ir labs piemērs tam, ka EKT spēj izstrādāt iedarbīgus politikas instrumentus. *MLP* ir izklāstīts, kā izstrādāt mūsdienīgu iecietības programmu. Šis veicinošais faktors ir stimulējis to, ka gandrīz visas dalībvalstis un/vai VKI ieviesušas un attīstījušas savu iecietības politiku. Ir veikta ievērojama saskaņošana ar *MLP*, un pašlaik turpinās darbs pie tā, lai īstenotu 2012. gadā *MLP* pārskatīšanas ietvaros sagatavotos uzlabojumus.

40. Labi izstrādāta iecietības programma ir būtisks instruments, ar ko var veicināt iedarbīgu izpildi vissmagāko pārkāpumu, it īpaši slepenu cenu saskaņošanas un tirgus sadales karteļu, gadījumā. Tomēr ES mērogā nepastāv prasība, ka būtu jāievieš iecietības programma, un tās īpaši augstā konverģences pakāpe jebkurā laikā var tikt apšaubīta. Būtu jānodrošina, ka tiek uzturēti iecietības programmas ietvaros gūtie sasniegumi.

c. Uzņēmumiem pieejamu iecietības programmu mijiedarbība ar fiziskām personām piemērojamām sankcijām

41. Vairākumā dalībvalstu papildus uzņēmumiem uzliktam naudas sodam ir paredzētas arī sankcijas, kas par konkurences tiesību pārkāpumiem piemērojamas attiecībā uz fiziskām personām. Ja šādas sistēmas neparedz iecietības programmas tādu uzņēmumu darbiniekiem, kas apsver iespēju iesniegt pieteikumu par uzņēmumiem pieejamu iecietību, tas visā ES var mazināt motivāciju sadarboties ar iestādēm. Risks, ka izmeklēšana un sankcijas tiktu vērstas pret darbiniekiem, var potenciālos pieteicējus – uzņēmumus – atturēt no pieteikuma iesniegšanas.

42. Pašlaik tikai dažās tiesību sistēmās pastāv pietiekams regulējums, kas aizsargā uzņēmumu darbiniekus no individuālām sankcijām, ja viņi sadarbojas uzņēmumiem adresētas VKI vai Eiropas Komisijas iecietības programmas ietvaros. Būtu piemēroti apsvērt iespējas risināt jautājumu par mijiedarbību starp uzņēmumiem adresētām iecietības programmām un dalībvalstu mērogā pastāvošām sankcijām attiecībā uz fiziskām personām.

4. SECINĀJUMS

43. Ar Regulu Nr. 1/2003 tika pārveidota konkurences tiesību normu izpildes joma. Komisijas, EKT un VKI sasniegumu iespaidā ES konkurences noteikumu izpilde ir

[10] Sk. internetā: http://ec.europa.eu/competition/ecn/documents.html.

ievērojami paplašinājusies. Par Komisijas īstenoto izpildes darbību liecina pārliecinošie statistikas dati: ir tikušas izmeklētas daudzas lietas un ir veikta izpēte par galvenajām ekonomikas nozarēm. Tā ir arī sniegusi vadlīnijas ieinteresētajām personām, VKI un valstu tiesām. EKT ietvaros ir dinamiski attīstījusies cieša sadarbība, kas visā ES ir veicinājusi ES konkurences noteikumu saskaņotu piemērošanu. VKI ir kļuvušas par vienu no galvenajiem ES konkurences noteikumu piemērošanas balstiem, un tās ir ievērojami stimulējušas normu izpildi.

44. Visi šie elementi pēdējās desmitgades laikā ir veicinājuši ES konkurences noteikumu iedarbīgu īstenošanu. Konkurence ir palīdzējusi radīt patērētājiem labākas kvalitātes izstrādājumu un pakalpojumu lielāku izvēli par konkurētspējīgākām cenām. Tai ir būtiska loma tādu apstākļu radīšanā, kas stimulētu Eiropas komercsabiedrību darba ražīgumu un efektivitāti, kas ir izšķirošs ES ekonomikas konkurētspējas palielināšanas faktors, un ļautu sasniegt ilgtspējīgu izaugsmi.

45. Tomēr ir svarīgi, balstoties uz šiem sasniegumiem, ES ietvaros radīt patiesi vienotu konkurences normu izpildes telpu.

46. Šajā nolūkā konkrēti ir nepieciešams:

- arī turpmāk garantēt VKI neatkarību to uzdevumu veikšanā un pietiekamus resursus;
- nodrošināt, ka VKI rīcībā ir pilnīgs iedarbīgu izmeklēšanas un lēmumu pieņemšanas pilnvaru kopums; un
- nodrošināt, ka visās dalībvalstīs pastāv pilnvaras uzlikt iedarbīgus un samērīgus naudas sodus un piemērotas iecietības programmas, un apsvērt pasākumus, lai izvairītos no tā, ka mazinās motivācija iesniegt pieteikumu uzņēmumiem adresētas iecietības programmu ietvaros.

Komisija arī turpmāk izvērtēs iniciatīvas, kas ir visvairāk piemērotas, lai sasniegtu šos mērķus.